

Nekatere ugotovitve o predstavi o sebi pri mladoletnih prestopnikih

Maria Grčar*

1. Uvod

Pričujoče poročilo je sad psiholoških raziskav prestopništva pri mladoletnikih, ki so imele namen s pomočjo regulacijske teorije pokazati kakšno vlogo ima pri asocialnem vedenju podoba o samem sebi.

Pojem »jaza« je v zadnjih letih predmet številnih psiholoških raziskav. Karakteristika osebnosti s kategorijo motivacije in kategorijo stališč se je izkazala za nepopolno, zakaj med mehanizmi, ki uravnavajo posameznikovo vedenje, imajo poglavito vlogo spoznavne strukture. Razčlemba teh mehanizmov je pokazala, da človekova dejavnost ni odvisna samo od tega, kako človek razume in vidi svet, temveč močno tudi od tega, kako vidi in razume sebe. Mehanizem gledanja in razumevanja sebe imenujemo različno, npr. zamisel sebe, predstava o sebi, zavest o sebi, pojem jaza, pojem o lastnem jazu, self-concept, podoba sebe, podoba svoje osebe. Ta imena večkrat zamenjujemo, ker je razloček med njimi postavljen dokaj umetno.

V pričujočem članku smo sprejeli definicijo predstave o sebi po B. Zazzoju (6): predstava o sebi pomeni človekov odgovor v trenutku, ko mora samega sebe opisati, definirati in oceniti v določenem položaju. Ta definicija je samo operativna in dopušča natančnejšo določitev terminoloških vprašanj. Predstava o sebi je struktura, ki jo sestavljajo prvine, je celovit skupek predstav, pojmov in vednosti, ki jih ima posameznik o svoji osebi, pa tudi njegovo čustveno razmerje do sebe, ki pa se že veže s samooceno. Predstava o sebi je tudi dinamična, oblikuje in spreminja se v teku osebnostnega razvoja in je odvisna od splošnega telesnega, duševnega in družbenega razvoja posameznika. V zvezi s tem ločimo v tej tako telesni kot duševni podobi sebe štiri zorne kote: 1. dojemanje sebe — to je podlaga za določitev sodbe o sebi, 2. družbeno podobo sebe — se pravi posameznikovo sodbo o tem, kako ga ocenjujejo drugi, 3. ideal sebe — oblikuje se okrog vrednot in ciljev, kakršne želi posameznik doseči, 4. sprejemanje sebe — to je podlaga za posameznikovo prilagajanje. Predstava o sebi nastaja kot izid razločevanja med tem, kar se nanaša na lastno osebo, in med tem, kar se nanaša na zunanji svet.

V začetnih razvojnih stopnjah ni izrazitih meja med »jazom« in »ne-jazom«. Med razvojem, ko si posameznik pridobiva izkušnje, nastaja

občutek razlike med seboj ter zunanjim svetom in drugimi ljudmi. V začetnih obdobjih življenja ima vedenje o sebi obliko nezavednih prepričanj, malo povezanih, posplošenih in ustaljenih. Postopno organiziranje samega sebe in sistematiziranje vedenja o svoji osebnosti povzroča, da se začne občutek »jaza« razločno kazati kot predmet spoznanja. V puberteti nastopi zasuk, ko se človek naglo začne zanimati za svojo osebo, za duševno življenje, in skuša najti odgovor na vprašanje — kakšen sem? Takrat nastopi preoblikovanje nezavednih prepričanj v sodbe o sebi, ki so pogoj za nastanek zavednega »jaza«. Zavednemu »jazu« imenovanemu tudi realni »jaz«, stopi nasproti idealni »jaz«. Medtem ko je realni »jaz« sistem resničnih in aktualnih mnenj o sebi, je idealni »jaz« skupek sodb o tem, kakšen človek želi biti (3).

Poleg tega pa je podoba o sebi tudi podlaga za oblikovanje ocene posameznikovih možnosti. Posameznikove samoocene se sicer razlikujejo, vendar pride vedno do njihovega posplošenja in takrat nastane splošna ocena svojih možnosti, se pravi splošna samoocena. Predstava o sebi, ki jo ima posameznik, vpliva tudi na njegovo ravnanje. V zvezi s tem sprejemamo možnost, da je mogoče določiti obseg ravnanj, odvisnih od podobe o sebi, se pravi ravnanj, ki jih lahko predvidimo po podatkih o predstavi o sebi (2). Tako stališče temelji na ugotovitvah in raziskavah predstave o sebi, opravljenih s pomočjo Rogersove teorije osebnostnega razvoja in funkcioniranja (5). V smislu te teorije predstave o sebi odloča o tem, kakšno vsebino izkušenj posameznik lahko simbolizira v zavesti, ne da bi jo deformiral in kakšnih ne more. Če sprejmemo, da so temeljne potrebe osebnosti tiste, ki posamezniku dopuščajo, da ohrani dobro mnenje o sebi, potem moramo sprejeti tudi to, da ni mogoče vseh podatkov dojemati in sprejemati enako. Obstaja namreč nagnjenje k izbiri podatkov in sprožanju raznih obrambnih mehanizmov. Če se ti obrambni mehanizmi utrdijo in postanejo del urejevalnih mehanizmov osebnosti, se lahko zgodi, da to posamezniku ne bo v prid in ga bo pripeljalo do raznih motenj čustvene in družbene asimilacije. Nastanek predstave o sebi tiči v medčloveških razmerjih, predstava o sebi se oblikuje v sodelovanju posameznika z drugimi ljudmi v družbeno-kulturnem okolju. Dejstvo, da se predstava o sebi oblikuje po podatkih iz dveh različnih virov — iz osebne izkušnje in iz mnenja drugih ljudi — je eden izmed razlogov za njeno notranjo neuskkljenost.

* Dr. Maria Grčar, Inštitut za sodno izvedenstvo, Krakov, Poljska.

2. Raziskovalne hipoteze

Na podlagi literature o predmetu smo postavili naslednje raziskovalne hipoteze:

1. na predstavo o sebi vplivajo pri mladoletnih prestopnikih travmatični zunanji in notranji dejavniki;

2. predstava o sebi je pri mladoletnih prestopnikih kompenzacijske narave;

3. ideal »jaza« pri mladoletnih prestopnikih ne določa njihovih aspiracij in ciljev;

4. raven samosprejemanja pri mladoletnih prestopnikih je v zvezi z motivacijo za družbeno priznano ravnanje.

3. Raziskovalna metoda

Raziskave smo delali v dveh zaporedjih. Prva izhodiščna — je zajela bistveno razčlenbo predstave o sebi. Uporabili smo tri metode, ki jih lahko prištevamo k neposrednim metodam, ker temeljijo na zavestnih izjavah ali izbiri mladoletnikov, namreč: intervju, seznam pridevnikov in izpopolnjevanje praznin v besedilu. S temi metodami smo skušali določiti, kakšna je predstava o sebi pri mladoletnih prestopnikih. Vendar so bila raziskovalna vprašanja postavljena širše in skušali smo določiti tudi skladnost predstave o sebi z mnenjem in oceno družinskega kroga, šolskega okolja, vrstnikov in pa s klinično diagnozo, ki je bila izdelana po podatkih psiholoških in psihiatričnih raziskav. Poleg tega smo želeli določiti dejavnike, ki naj bi vplivali na oblikovanje predstave o sebi pri raziskovanih osebah. Ob določanju teh podatkov smo se opirali na ugotovitve psiholoških, psihiatričnih in družbenih raziskav mladoletnikov. Uporabili smo naslednje metode: intervju okolja, psihiatrični pregled, elektroencefalografsko preiskavo ter psihološki pregled: klinični intervju po obdelani shemi, inteligenčno stopnjo po Wechslerju, Rotterjev test dopolnjevanja pretrganih stavkov ter teste Bentona in Bender-Gestalta. Drugo, katamnetično raziskavo smo opravili po štirih letih z isto skupino mladoletnikov v njihovem okolju, na podlagi pripravljalnega vprašalnika. Razčlenili smo tudi izpise iz registra sojenih in iz sodnih listin. Namen raziskave je bil določiti nadaljnje usode mladoletnikov, predvsem pa njihovo družbeno prilagoditev in morebitno nadaljnje prestopno delovanje.

4. Opis raziskovane skupine

Raziskava je zajela 50 fantov, ki so v času prve temeljne raziskave prvič prišli pred sodišče. Starostna doba se je gibala od 11 do 17 let. Razdelili smo jih v dve skupini po 25 oseb. V 1. skupini so bili fantje od 11 do 15 let, v 2. skupini pa fantje od 15 do 17 let. Tako delitev so nam narekovala razvojna merila, mladoletniki v 1. skupini so namreč pripadali obdobju zgodnje pubertete, v 2. skupini pa poznejšemu obdobju (adolescenca). Ker smo za izhodišče sprejeli misel, da se predstava o sebi spreminja vzporedno z razvojem posameznika, se je zdelo smiselno raziskati posameznike v skladu z razvojnim obdobjem. Iz raziskave smo izločili duševno prizadete mladoletnike, da bi se izognili vplivom, ki popačijo percepcijo sebe. Po podatkih, ki smo jih dobili pri katamnetičnih raziskavah, smo ugotovili, da je bilo med 50 raziskovanimi mladoletniki v 4 letih 29 (58 %) v ponovnem sodnem postopku. 8 raziskanih (16 %) sicer ni imelo kazenskih zadev, vendar so kazali vrsto resnih in družbeno nekoristnih simptomov (prekinjali so pouk, niso hoteli delati, zanemarjali so svoje družinske obveznosti, pili alkohol, jemali mamila, se vlačugali ipd.), zato smo jih tudi prišteli k asocialnemu tipu. Tako smo torej ocenili kot asocialne 74 % analiziranih. 13 (26 %) smo jih ocenili kot neasocialne — ker v obdobju katamneze niso bili sodno kaznovani in tudi niso kazali asocialnih simptomov.

5. Izidi raziskav

Razčlenba empiričnega gradiva je potekala v treh smereh. Pomen prve smo videli v določitvi vrste in narave škodljivih dejavnikov, ki bi lahko vplivali na oblikovanje predstave o sebi pri raziskovancih. Druga smer je povezana s pričakovanjem, da bo predstava o sebi, kakor jo opisujejo raziskovanci, vsebovala prvine obrambnih mehanizmov, namenjenih obrambi lastnega jaza. Tretja smer pa so tiste plati predstave o sebi, ki so najmočnejše povezane z družbenim vedenjem.

a) Dejavniki, ki vplivajo na predstavo o sebi

V vzročnosti podobe o sebi lahko razlikujemo tri dejavnike: biološkega, družbenega in duševnega. Pomen teh dejavnikov v oblikovanju predstave o sebi pri raziskovanih mladoletnikih smo

raziskovali po podatkih zdravniških in psiholoških raziskav pa tudi raziskav okolja.

Razčlemba podatkov je pokazala, da so mladoletni prestopniki izpostavljeni delovanju škodljivih zunanjih in notranjih dejavnikov, kar seveda sodeluje pri popačenju predstave o sebi. Med temi dejavniki so na prvem mestu organske poškodbe osrednjega živčnega sistema in s tem povezane osebnostne motnje, ki se kažejo kot nadpovprečna gibljivost, napadalnost in impulzivnost ter motnje kot karakteropatija, psihopatija in epilepsija. Druga skupina dejavnikov so dejavniki družinskega okolja: ti posebno močno, prav bistveno delujejo na posameznika. Ugotovili smo izredno veliko število škodljivih dejavnikov okolja, ki se nanašajo na moralno raven družine, čustveno razmerje do otroka, zadostitev njegovim telesnim in duševnim potrebam ter na družbeni status družine.

Prav vpliv negativnih biosocialnih dejavnikov na raziskovance je ustvaril podlago za čustvene motnje. Motnje te vrste nastopajo pri mladoletnih prestopnikih, kadar ni močnejših čustvenih vezi z okoljem pa tudi takrat, kadar ni nobene angažmaja za lastne zadeve. Notranja nasprotja, ki jih doživljajo mladoletniki, se nanašajo na konkretne življenjske položaje, hkrati pa ne povzročajo strahov in bojazni, ki bi utegnili bolj dezorganizirati osebnost. Raziskovanci so kazali nagnjenje k prilagajanju: to pomeni, da postaja njihovo čustveno razmerje do lastne osebe s starostjo bolj in bolj pozitivno, hkrati pa se povečuje ravnodušnost do okolja ter se zmanjšuje zanimanje in zavzemanje za lastni družbeni položaj.

b) Obrambna vloga predstave o sebi

Predstava o sebi, kakršno si ustvarja posameznik, vsebuje telesne in duševne lastnosti. To so poteze, ki določajo videz, značaj, talente in zmožnosti, potrebe in motive ravnanja, lastni položaj in vlogo v okolju. Zato tudi posebej obravnavamo predstavo o svojem telesu in posebej duševnost. K prvinam, ki ustvarjajo predstavo o sebi, sodi tudi posameznikova sodba o tem, kako ga ocenjujejo drugi — torej družbena predstava o sebi; na oblikovanje te predstave vplivajo ne samo posameznikove lastne izkušnje, temveč tudi mnenja drugih ljudi. V raziskavah smo upoštevali predvsem sodbe pomembnih ljudi, torej predvsem staršev, učiteljev, vrstnikov. Izidi kažejo, da nastopajo v predstavi o sebi pri mladoletnih prestopnikih realne in nerealne

prvine, a so zadnje precej pogostnejše. Največ realnih ocen predstave o sebi se nanaša na telesno podobo. Glede družbenih interakcij so raziskovanci realno ocenjevali samo čustvena stališča mater in zadostitev materialnih potreb od staršev. Pri oceni lastne duševnosti so kazali odklone, značilne za svojo impulzivnost in čezmerno razdražljivost. Kazali so pozitivno razmerje do sebe v potrjevanju svoje osebe, enako pa tudi pri stališčih ob medosebnih stikih. Pri tem so kazali nagnjenje h koristnejši oceni sebe in lastne dejavnosti v družbenih razmerjih. Razmerje do sebe, ki smo ga raziskovali z metodo osebnostnih potez, je bilo pri raziskovancih večinoma pozitivno. Kar 70,6 % si je pripisalo pozitivne poteze, negativne pa samo 25,2 %.

Predstava o sebi pri mladoletnikih ni ustrezna in je izrazito izboljšana. Z razčlemba izidov raziskav lahko ugotovimo statistično bistveno neskladje in neustreznost vrste prvin, ki sestavljajo predstavo o sebi. Preglednica št. 1 prikazuje tiste prvine v predstavi o sebi, ki statistično bistveno izboljšujejo samooceno. Najneustreznije so raziskovanci ocenjevali telesno postavo, čustvena stališča očetov, mnenja učiteljev o sebi, svoj položaj v skupini. Popačeno je bilo tudi dožemanje svojih zmožnosti šolskih uspehov in težav ter njihovih vzrokov.

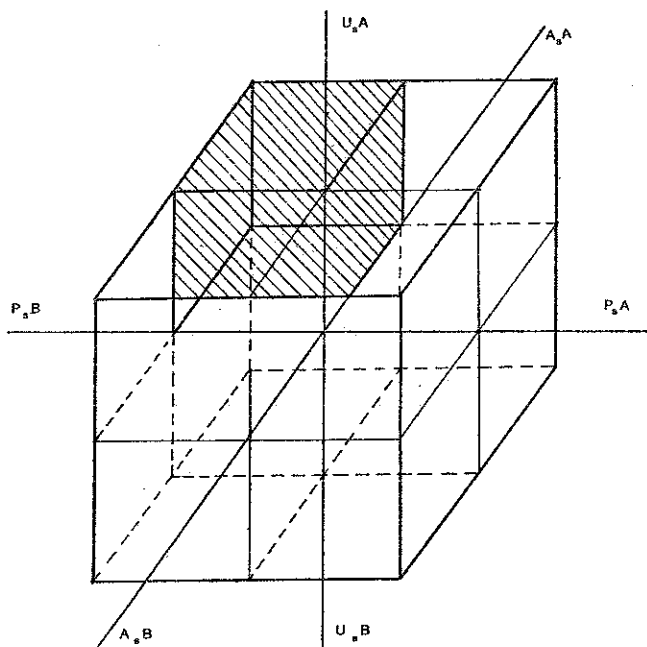
c) Ideal »jaza« in raven samosprejemanja

Doslej predstavljene ugotovitve raziskave prikazujejo predstavo o sebi z dveh plati: razmerje do sebe in ustreznost samoocene. Tretja plat predstave o sebi je raven samosprejemanja. Ugotovili smo, da to bistveno vpliva na čustveno ravnotežje in družbeno funkcioniranje posameznika (4). Rogers (5) in drugi raziskovalci njegove šole so ugotovili, da je raven samosprejemanja odvisna od skladnosti med realnim »jazom« in idealnim »jazom«. Večja skladnost dokazuje višjo raven samosprejemanja. Samosprejemanje torej tako kot druge plati predstave o sebi sestavlja kontinuum visoko — nizko. Kolikor bolj se približuje točki nič, toliko boljše je tudi posameznikovo družbeno funkcioniranje.

Da bi določili raven samosprejemanja pri raziskovancih, smo za izhodiščno točko sprejeli razčlemba podatkov, ki so se nanašali na njihov ideal »jaza« — ali idealnega »jaza«. Pri obdelavi podatkov smo uporabili Luttejevo shemo (1), seveda z nekaterimi nujnimi prilagoditvami v zvezi z naravo gradiva. Razčlemba je pokazala naslednje: raziskovani mladoletniki si zelo po-

redkoma ustvarjajo idealni model iz bližnjega okolja. Najpogosteje je idealni model nerealen, po vzorcu trenutno najpopularnejših junakov TV filmov s tipično bravuroznostjo in nenavadnimi dejanji. Najbolj cenijo vrednote, kot so junaštvo, moč, bistrost, premetenost, spretnost. Želijo si in sprejemajo tiste poteze, ki posamezniku zagotavljajo realne koristi, ne upoštevajo pa splošnih družbenih vrednot. Na splošno rečeno, je ideal »jaza« pri mladoletnih prestopnikih nerealen, njegova oblika in vsebina pa sta revni. Posledice se kažejo v nizki ravni hotenj, v minimalni zainteresiranosti za svoj družbeni položaj. Tak ideal ne zadošča kot spodbuda za samoizpopolnjevanje. Naslednji postopek v razčlembi, s katero smo skušali določiti raven samo-sprejemanja, je bila primerjava med predstavo o sebi pri raziskovanih mladoletnikih ter potezami osebnosti in vrednotami, ki so si jih sami pripisovali s potezami, s kakršnimi so opisovali svoj idealni model. Primerjali smo torej realni »jaz« z idealnim. Izkazalo se je, da nastopa bi-

Sestava podobe o sebi pri mladoletnih prestopnikih

Legenda:

- U_sA — pozitiven odnos do sebe
- U_sB — negativen odnos do sebe
- A_sA — ustreznost samoocene — zvišana
- A_sB — ustreznost samoocene — znižana
- P_sA — visok nivo samoakceptiranja
- P_sB — nizek nivo samoakceptiranja

Preglednica 1: Prvine podobe o sebi z zvišano samooceno

Zap. št.	Prvine podobe o sebi	hi-kvadrat	Število stopenj svobode	hi-kvadrat
1	Telesni ustroj	11,89	2	pomemben 0,01 P 0,001
2	Čustvena stališča očetov	5,52	1	pomemben 0,025 P 0,001
3	Ocena učiteljev	26,14	2	pomemben P 0,001
4	Položaj v skupini	41,24	1	pomemben P 0,001
5	Uspeh pri pouku	16,5	2	pomemben P 0,001
6	Talenti	9,92	1	pomemben 0,01 P 0,001

Preglednica 2: Odvisnost med zvišano samooceno in asocialnostjo

Zap. št.	Prvine podobe o sebi	hi-kvadrat	Število stopenj svobode	hi-kvadrat
1	Ocena telesne konstitucije in asocialnost	8,210	1	pomemben 0,01 P 0,001
2	Ocena čustvenih stališč očetov in asocialnost	16,05	1	pomemben P 0,001
3	Stališče do ocene učiteljev in asocialnost	147,28	1	pomemben P 0,001
4	Ocena položaja v skupini in asocialnost	5,97	1	pomemben 0,025 P 0,01
5	Ocena uspeha pri pouku in asocialnost	0,0225	1	nebitven P 0,7
9	Ocena talentov in asocialnost	0,021	1	nebitven P 0,07

stvena statistična razlika (p. 0,001) med lastnostmi, ki so si jih raziskovanci sami pripisovali in lastnostmi, s kakršnimi so opisovali svoj ideal »jaza«. Pogosto so sebe zelo pozitivno ocenjevali glede na podružbljenost, vendar pri svojih vzorcih tega niso zahtevali.

Pridobljeni podatki torej kažejo, kako nizka je raven samospregjanja mladoletnikov. Sicer je manjša razlika med idealnim in realnim »jazom« za posameznikov razvoj prej koristna, ker ustvarja podlago za kritično razmerje do sebe,

spodbuja posameznika v delu na sebi, da bi se spremenil in izboljšal. Prevelika razlika, ki povzroča nizko samospregemanje pa negativno vpliva na pravilno funkcioniranje posameznika, saj povzroča pomanjkanje samozaupanja, občutek nemoči, da bi človek dosegel svoj zgled, znižuje raven hotenj v zvezi z dosežki svoje dejavnosti in zato se človek niti ne želi spreminjati.

d) Odvisnost med ustrezno predstavo o sebi in asocialnim vedenjem

Nekoristno družbeno, duševno in tudi biološko stanje mladoletnih prestopnikov povzroča, da niso brez škode zmožni duševnega ravnotežja, ne morejo sprejeti takega stanja in v zvezi s tem sprožajo svoje obrambne mehanizme. Za tak mehanizem imamo lahko zvišano samooceno raziskovancev, saj po eni strani krepi in ustaljuje predstavo o sebi, po drugi strani pa povečuje podvrženost dezorganizirajočem delovanju negativnih čustev.

Vsi raziskovanci so v obdobju, ko so nam opisali predstavo o sebi, kazali odklone v družbenem ravnanju. Da bi določili zvezo med zvišano samooceno in trajnejšimi nagnjenji k asocialnemu vedenju, smo razčlenili izide katamnetičnih raziskav. V vsakem posameznem primeru smo primerjalno razčlenili ustreznost samoocene in stopnjo utrjenosti asocialnega vedenja. Tako smo pridobili šest indeksov in jih statistično razčlenili. Pokazalo se je, da so 4 med njimi v visoki stopnji statistično pomenljivi za asocialnost. To so: ocena telesne konstitucije, čustvenega razmerja očetov in položaja v skupini ter razmerje do ocene učiteljev. Kakor vse kaže, ima bistveno vlogo v utrjevanju asocialnega vedenja zvišana samoocena lastnega položaja med ljudmi. Mehanizem te odvisnosti lahko razložimo v naslednjem smislu: z mladoletnimi prestopniki okolje ne ravna tako, kakor pričakujejo in kakor sodijo, da bi glede na njihovo vrednost moralo ravnati z njimi. To povzroča številna razočaranja, pogloblja prepad med njimi in okoljem ter povzroča in utrjuje asocialno vedenje, ki pelje k prestopništvu.

Nagnjenje k ustalitvi predstave o sebi pri mladoletnih prestopnikih se kaže tudi v njeni slabotni dinamiki. Razčlemba je pokazala, da se podoba o sebi vzporedno z razvojem samo malo ali pa sploh nič ne spreminja. Zdi se, da ima ta pojav lahko resne razvojne posledice in ostaja v zvezi z nagnjenjem k zgodnji integraciji osebnosti.

4. Sklepi

Misli, ki smo jih povedali v članku, nam dopuščajo trditev, da so se vse raziskovalne hipoteze, ki smo si jih postavili, potrdile in da lahko skušamo določiti sestavo predstave o sebi pri mladoletnih prestopnikih.

Izhodiščna točka je predpostavka, da je predstava o sebi sestavljena iz vrste prvin. Podlaga te sestave so tri razsežnosti, ki določajo razmerje do sebe, ustreznost samoocene in raven samospregemanja. Vsaka izmed teh razsežnosti pomeni kontinuum — in tako je lahko razmerje do sebe pozitivno — negativno, ustreznost samoocene zvišana — znižana ter raven samospregemanja visoka — nizka. Če vse kategorije na začetni točki kontinuuma zaznamujemo s simbolom A, na koncu pa s simbolom B, dobimo osem mogočih povezav. Lahko jih predstavimo grafično, kakor smo prikazali na risbi. Raziskovani mladoletniki sodijo v okvir sheme AAB, ki določa pozitivno stališče do sebe, zvišano samooceno in nizko samospregemanje. Ugotovitve razčlemb smo predstavili v zelo skrajšani obliki, zato verjetno trpi tudi jasnost našega dokazovanja. Vendar nas je vodila misel pokazati, da zapletenost sestave in funkcij predstave o sebi povzroča težave v diagnozi podobe, vendar nam dostopne tehnike opisa dopuščajo predvidevati človekovo ravnanje v raznih družbenih položajih. Raziskava predstave o sebi torej utegne biti bistveno diagnostično merilo asocialne osebnosti.

LITERATURA

1. Lutte G. — Le moi ideal de l'adolescent. Bruxelles, 1971.
2. Paszkiewicz J. — Ja a zachowanie. Psychologia wychowawcza 1974, nr. 2, Warszawa.
3. Reykowski J. — »Obraz własnej osoby« jako mechanizm regulujący postępowanie. Kwartalnik Pedagogiczny, 1970, nr. 3, Warszawa.
4. Reykowski J. — Osobowość jako centralny system regulacji i integracji czynności człowieka. v: T. Tomaszewski (red) Psychologie PWN, 1976, Warszawa.
5. Rogers C. — A Theory of Therapy, personality and interpersonal relationships as developed in client-centered framework v: S. Koch — Psychology: a study of science. Study I, T3, New York, 1959, Mc Graw-Hill.
6. Zazzo B. — Psychologie differentielle de l'adolescence. Etude de la representation de soi. Copyright 1966, Press Universitaires de France.

UDC 159.922.763+159.953.344

Some Findings about the Self-Image in Juvenile Delinquents

Grêar, dr. Maria, Institute of Forensic Science, Krakow, Poland

The present article deals with the results of psychological research concerning juvenile delinquents; its purpose was to find out the possible connection between juveniles' self-image and their asocial behavior.

The research referred to the establishment of factors influencing the formation of juvenile delinquents' self-image and their asocial behavior. The self-image is more favourable than it is in reality and has a compensatory nature. There are

four elements influencing such a self-image and are linked with asocial and especially delinquent behavior. The first of them is too favourable an estimation of the juvenile's actual situation among people. Equally typical is a positive relation to oneself and low acceptance of oneself. Such an attitude towards oneself impedes possibilities for self-education and self-development. In addition, it unfavourably influences the process of socialization and resocialization.